

.....
'In onze complexe samenleving moeten overheidsorganisaties met elkaar samenwerken om beleid te kunnen realiseren.'

'In onze complexe samenleving moeten overheidsorganisaties met elkaar samenwerken om beleid te kunnen realiseren. ICT zorgt daarbij voor eenmalige aanlevering, uitwisseling en hergebruik van gegevens binnen samenwerkingsketens. We noemen dit interoperabiliteit. Deze interoperabiliteit komt niet vanzelf tot stand. Daarvoor zijn afspraken nodig over standaardisatie van technische voorzieningen, van ge-

vens en van werkprocessen. Om dat overheidsbreed te kunnen doen zijn het Forum en het College Standaardisatie ingericht. Zij coördineren het proces van kiezen, toepassen en doen ontwikkelen van standaarden en geven sturing aan dat proces.'

Nico Westpalm van Hoorn
Voorzitter Forum Standaardisatie

Meer informatie?

Wilt u meer weten over het Forum en College Standaardisatie? Of wilt u een open standaard aanmelden of implementeren binnen uw organisatie? Of wilt u weten welke open standaarden op de lijsten van het Forum Standaardisatie staan? Kijk dan op www.forumstandaardisatie.nl.

Contactgegevens

Bureau Forum Standaardisatie
Bezoekadres:
Wilhelmina van Pruisenweg 104, 2595 AN Den Haag
Postadres:
Postbus 96810, 2509 JE Den Haag
T: 070 – 888 76 92
E: forumstandaardisatie@logius.nl

Oplage: 100
© maart 2011. Logius
Deze brochure is gedrukt op milieuvriendelijk papier.

Standaard samenwerken

Open Standaarden

Forum Standaardisatie

Betere elektronische dienstverlening, lagere administratieve lasten, transparante en efficiënte overheid. Dat kan alleen door samen te werken in ketens. Voor geoliede samenwerking zijn op verschillende niveaus afspraken noodzakelijk. Open standaarden zijn afspraken die zorgen voor een gestroomlijnde gegevensuitwisseling tussen overheidsorganisaties onderling en tussen burgers, bedrijven en de overheid.

Wat is een open standaard?

Kenmerkend voor open standaarden is dat er geen barrières zijn aan het gebruik van de standaarden door ICT-gebruikers en ICT-aanbieders. ICT-gebruikers hebben daardoor keuzevrijheid, terwijl ICT-aanbieders concurreren op de standaard en niet om de standaard. Open standaarden worden beheerd door non-profit organisaties, zoals bijvoorbeeld het internationale W3C voor webstandaarden, of het NEN dat allerlei technische normen (standaarden) ontwikkelt en beheert. Iedereen kan onbeperkt gebruik maken van open standaarden. Eventuele rechthebbenden geven daarvoor toestemming. Belangrijk is ook dat de besluitvorming over open standaarden voor alle betrokken partijen toegankelijk is. Forum Standaardisatie selecteert alleen open standaarden.

Waarom open standaarden toepassen?

Er zijn twee belangrijke redenen om open standaarden toe te passen in plaats van gesloten standaarden.

1. Open standaarden verbeteren de interoperabiliteit binnen de publieke sector, zodat gegevens op een goede manier digitaal kunnen worden uitgewisseld en worden hergebruikt. Daarmee worden ook de administratieve lasten verlicht.
2. De afhankelijkheid van leveranciers vermindert, doordat open standaarden niet applicatiespecifiek zijn en juist door iedere ICT-leverancier kunnen worden geïmplementeerd.

Wie doen er mee?

Standaardiseren is van groot belang voor de (semi-)publieke sector om de belofte van de elektronische overheid volledig te kunnen inlossen. Daarom heeft het ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie, het Forum en College Standaardisatie ingesteld. Het Forum Standaardisatie functioneert als een adviesorgaan dat nauw samenwerkt met professionals uit de wereld van standaardisatie. Het Forum adviseert het College Standaardisatie over interoperabiliteit. Het College doet vervolgens aanbevelingen aan de verschillende ministers. Het Bureau Forum Standaardisatie ondersteunt beide instellingen bij hun werkzaamheden en is ondergebracht bij Logius, de digitale dienst van het ministerie van Binnenlandse Zaken.

Invalshoek 1: Van en voor de overheid

Standaardiseren betekent dezelfde dingen op dezelfde manier doen. We hebben het over de ICT van al die duizenden verschillende organisaties in de publieke sector. Over hun manier van werken en hun dienstverlening. Juist daarom is hun inbreng in het Forum van groot belang. En daarom ook worden de adviezen van het Forum pas van kracht nadat ze zijn goedgekeurd door het College Standaardisatie, waarin topambtenaren uit alle sectoren van de overheid bijeen zijn gebracht om samen te werken.

Invalshoek 2: Samen met bedrijfsleven

De positieve effecten van standaardisatie – betere dienstverlening, minder administratieve lasten – worden nog groter als de overheid haar standaarden afstemt op de wensen en behoeften van het bedrijfsleven. Daarom hebben ook vertegenwoordigers uit het bedrijfsleven zitting in het Forum Standaardisatie. Wanneer bedrijven veel gegevens uitwisselen met een overheids partij – bijvoorbeeld de Belastingdienst – hebben zij natuurlijk ook belang bij een open standaard.

Invalshoek 3: Met en door professionals

De ICT-wereld is een wereld van professionals. Het Forum Standaardisatie kijkt goed naar waar de professionaliteit in het veld zit. Bij het formuleren van zijn adviezen werkt het Forum nauw samen met de belangrijke organisaties op het gebied van standaardisering in ICT, zoals NICTIZ, KING Geonovum, het Informatiehuis Water en NOiV.

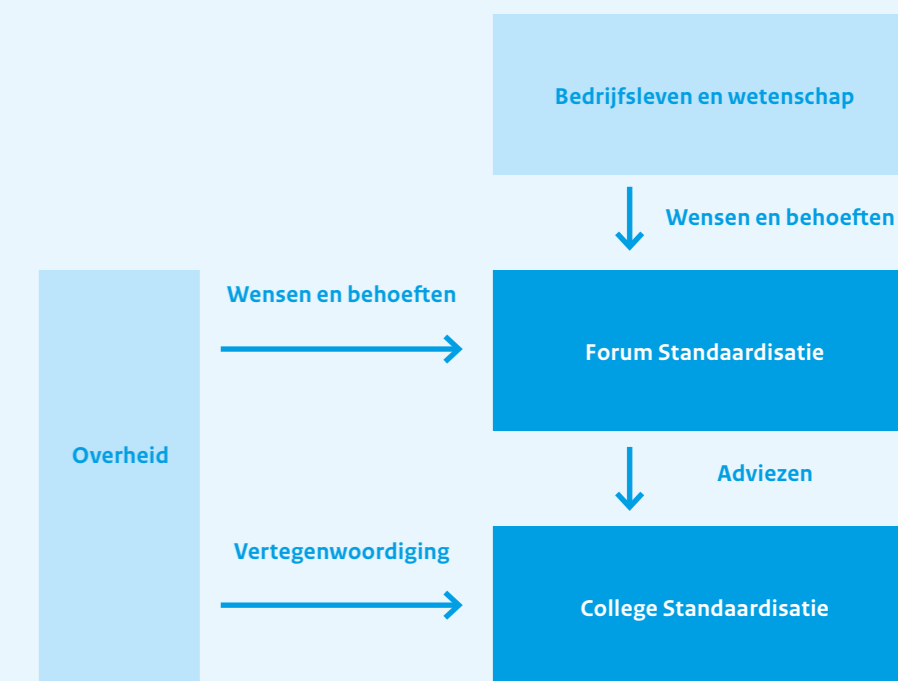
Open standaarden in de praktijk

Goede publieke dienstverlening kan niet zonder de inzet van ICT. En goede ICT kan niet zonder standaarden voor gegevensuitwisseling. Standaarden die samenwerking bevorderen en tegelijkertijd keuzevrijheid borgen. Openheid zorgt voor concurrentie tussen marktpartijen op de standaard en niet om de standaard. Daarom heeft het Forum Standaardisatie als belangrijkste opdracht gekregen om open standaarden te toetsen en selecteren voor de Nederlandse (semi-)publieke sector. Drie voorbeelden van open standaarden.

Voorbeeld 1: Internet Protocol versie 4 en 6 (IPv4 en IPv6)

De IP-standaard bepaalt dat ieder ICT-systeem (computer, laptop of mobiele telefoon) binnen een netwerk een uniek nummer, een zogenaamd IP-adres heeft. Door de explosieve groei in de afgelopen jaren van mobiele apparaten met internet toepassing zijn de vier miljard IP-adressen van versie 4 vrijwel uitgeput. Daarom is er enkele jaren geleden IPv6 ontwikkeld met een veel groter, bijna oneindig adresbereik. Probleem is alleen dat IPv4 en IPv6 niet kunnen samenwerken. Deze netwerken opereren naast elkaar. Daardoor kan interoperabiliteit tussen systemen op korte termijn niet meer gegarandeerd worden. Delen van het internet zullen door het IPv4-tekort exclusief IPv6 worden. Deze delen kunnen niet communiceren met systemen die alleen IPv4 gebruiken. Om interoperabiliteit met zowel de nieuwe IPv6-praktijk als de bestaande IPv4-praktijk te borgen, heeft College Standaardisatie de combinatie van beide versies van de standaard in 2010 opgenomen op de 'pas toe of leg uit'-lijst met open standaarden. Dit is een tijdelijke situatie. Uiteindelijk moet alles over op IPv6.

Figuur:
Relatie Forum en College Standaardisatie met overheid, bedrijfsleven en wetenschap

Voorbeeld 2: Bestandsformaat PDF Archiving 1

Elektronisch archiveren is actueel, maar roept ook veel vragen op. In welk formaat moeten documenten bewaard worden? Is bijvoorbeeld een Word-document over 25 jaar nog "leesbaar"? PDF Archiving 1, kortweg PDF/A-1, blijkt hiervoor een prima oplossing te zijn. De standaard zorgt ervoor dat de correcte visuele weergave van documenten kan worden gegarandeerd en onafhankelijk is van de gebruikte systemen of applicaties. Daarom is PDF/A-1 in 2008 op de 'pas toe of leg uit'-lijst met open standaarden geplaatst. Het College Standaardisatie heeft daarmee bepaald dat de standaard PDF/A-1 voor de Nederlandse (semi-)publieke sector de eerste keuze is voor het opslaan van niet-reviseerbare (d.w.z. eindversie van) tekst-documenten. Over documentformaten, zoals PDF/A-1, heeft Forum Standaardisatie in samenwerking met programma NOiV een handreiking gepubliceerd.

Voorbeeld 3: StUF

In de gemeentelijke architectuur worden ICT-systemen meer en meer gekoppeld om de dienstverlening te verbeteren. StUF maakt een slimme, efficiënte koppeling mogelijk. Het is de ketenstandaard voor het elektronisch uitwisselen van gegevens binnen gemeenten én in de ketens waarin gemeenten participeren. De StUF-standaard ondersteunt bijvoorbeeld het uitwisselen van gegevens met de basisregisters en het uitwisselen van zaakgegevens. De standaard sluit aan bij de infrastructuurstandaarden van de overheid, zoals bijvoorbeeld Digikoppeling. StUF vergroot de interoperabiliteit, waardoor het uitwisselen nu efficiënter verloopt. Dat levert een verlichting van de administratieve lasten op terwijl leveranciersafhankelijkheid wordt verminderd. De StUF-standaard staat dan ook sinds 2008 op de 'pas toe of leg uit'-lijst met open standaarden.

Twee lijsten met open standaarden

Het Forum Standaardisatie beheert twee lijsten met open standaarden. Overheidsorganisaties en ICT-leveranciers gebruiken deze lijsten bijvoorbeeld bij het opzetten van hun ICT-beleid en bij de aanschaf van ICT-producten en diensten.

Lijst 1: pas toe of leg uit-lijst met open standaarden

Er zijn open standaarden die het verschil kunnen maken voor betere interoperabiliteit en leveranciersafhankelijkheid. Digikoppeling bijvoorbeeld, als standaard voor veilige uitwisseling van data. Of PDF/A-1 voor langdurige digitale archivering van documenten. Het kan gaan om zowel technische als semantische standaarden (eenduidige begrippen). Op deze standaarden is het 'pas toe of leg uit'-principe van toepassing. Dit betekent dat overheidsorganisaties deze open standaarden moet toepassen. Doen zij dit niet dan zijn zij verplicht uit te leggen waarom de open standaarden niet worden toegepast. Dit geldt bij alle ICT-investeringen boven de € 50.000. 'Pas toe of leg uit' is voor de Rijksoverheid vastgelegd in een Rijksinstructie. Voor andere (semi-)publieke organisaties zijn er afspraken gemaakt via bestuursakkoorden en convenanten.

Lijst 2: lijst met gangbare open standaarden

Het Forum beheert ook een lijst met gangbare open standaarden. Het zijn met name technische standaarden die al breed worden toegepast en waarover algemene consensus bestaat. Zoals HTML, de taal waarmee vastgelegd kan worden hoe webpagina's opgemaakt moeten worden, staat op lijst met gangbare open standaarden. En ook SMTP, het protocol voor het versturen van e-mail over het internet. Deze lijst is bedoeld als hulpmiddel, zodat overheidsorganisaties bij nieuwe investeringen bijvoorbeeld eenvoudig gangbare open standaarden kunnen meenemen in een aanbestedingstraject.